

UVOD:

Politički sukobi medju albanskim vodjama i grupama nisu zamrli ni u toku žestokih sukoba na Kosovu i odlaska u izbeglištvo višestotina hiljada Albanaca. U suštini, radi se o nastavljanju sukoba izmedju Rugovinih “institucionalista” i “vojno – političkog bloka” (Tači, đosja, Hiseni itd). Ovaj sukob nije toliko oko ciljeva koliko oko sredstava i načina ostvarivanja krajnjeg cilja, a to je nezavisnost Kosova. Istovremeno, to je i borba za zauzimanje pozicija u podeli političkog i socijalnog uticaja na Kosovu. Zapravo, Demokratski Savez Kosova (DSK) dr Ibrahima Rugove nastoji da produži svoj monopol nad albanskim pokretom i “paralenom državom” nad novim Kosovom, dok OVK i “vojno – politički blok” nastoji da potisne Rugovu. Obe strane se istovremeno vobore za podršku NATO –a odnosno SAD. Po svemu sudeći iako oslabljen Rugova će nastaviti vodeću ulogu, ali uz nužan kompromis sa vladama Bujara Bukošija i Hačima Tačija. S obzirom ad nije uspela ni da se očuva kao značajnija foermacija na terenu kao i nije uspela da pridobije podrški medjunarodne zajednice OVK će verovatno morati da se transformiše u snage bezbednosti Kosova (tzv. Nacionalna garda Kosova i lokalna policija) odnosno da se “integriše” u gradjanski i politički život Kosova.

Ovakav ishod je opredeljen prirodom albanskog nacionalnog pokreta.

Ovaj pokret je izvor svoga identiteta našao u otporu Miloševićevom režimu, ali nije u stanju da u kohezioni pokret okupi sve nacionalne komponente. DSK je, sve do kraja 1996 godine, nesporno najača organizacija Albanaca i garant, sa Socijalističkom partijom Srbije (SPS), na drugoj strani, održanja statusa quo. Medjutim, kada je, posle Dejtona,

došlo do radikalizacije srpske i albanske političke scene status quo je propao, a oružani sukob izbio kao rezultanta odlaganja rešenja problema Kosova. To je uslovljeno i činjenicom da je vodeći cilj albanskog pokreta - nezavisna kosovska država – proklamovan prerano, a po svojoj suštini je krajnji cilj. Nepostojanje faznih ciljeva ili ciljeva tranzicije nije povoljna okolnost za jedan politički pokret, jer ovaj mora maksimalno da angažuje mase za teško ostvarive zahteve. To uslovljava zamor masa i sužava politički prostor za dijalog.

Uz to, osnova ovoga pokreta je dobrim delom opterećena starim tradicionalnim strukturama: međusobnim odnosima fisova (plemena). Naime, na Kosovu su najači fisovi Beriša, [alja, Kastrati, Morina, Krijeziju, Thači, Kabaši, Gaši, Keljmendi, [krelji, Vokši, Elšanaj. Zato će i preraspodela moći koja će se dogoditi posle zaustavljanja rata, naročito po povratku izbeglica zavisiti od toga koji je od fisova izgubio na svojoj moći (ekonmskoj, broju članova i učešće “na pobedničkoj strani”). Sada je to, zbog nepouzdanosti podataka o stanju na Kosovu i medju kosovskim Albancima u izbeglištvu, nemoguće pouzdanije analizirati. Izvesno je da će se održati Tači, jer članovi ovog fisa imaju ojačali uticaj i u Makedoniji politički iskazano kroz Džaferijevu partiju. Rugova će morati da nadoknadjuje snažan gubitak zbog ubistva Fehmi Aganija koji je pripadao tzv. Djakovčkoj grupi i u komunikaciji sa fisovima Gaši i Keljmendi.

Svoje unutrašnje slabosti albanski pokret je nastojao da nadoknadi kroz tzv. internacionalizaciju svoga pitanja, pre svega u saradnji sa Zapadom i s druge strane, kroz izgradnju tzv. paralelnih institucija i paralelnog načina života.

ZAČECI RADIKALIZACIJE I NARUŠAVANJA RUGOVINOG MONOPOLA

Da bi se razumeli sadašnji sukobi i podele potrebno je pratiti, barem u najopštijim crtama, političke deobe medju kosovskim Albanacima od 1993 godine. Niame, od tada jača uticaj albanskih radikalnih organizacija.¹ Medjutim, rukovodstvo DSK je uporno poricalo postojanje ma kakvih oružanih snaga Kosova, kao i to da paralelna vlada ima ministarstva za odbranu i unutrašnje poslove. No, izveštaji iz ilegalnih albanskih izvora govorili su o organizovanju oružanih snaga Kosova.²

---

¹ Re~ je o Narodnom frontu Republike Kosovo koji se zalagao za uklanjanje sa ~elnih polo`aja Albanaca koji nisu za Veliku Albaniju, i Nacionalni pokret za oslobojenje Kosova, koji je pozivao na oru`anu pobunu. U maju iste godine, u Glogovcu, naoru`ani Albanci su ubili dva srpska policajca, a 4. oktobra 1993, u De~anima su uhap{eni pripadnici Nacionalnog pokreta Kosova.

² One su zami{ljene kao dvoslojna organizacija sastavljene od specijalnih snaga i vojske. Jedinice vojske Kosova trebalo bi da budu organizovane u ~etiri puka, razme{tena na podru~ju Ka~anika, Prizrena, Pri{tine i Podujeva, a svaki puk bi imao oko 10.000 pripadnika, {to je ukupno 40.000 vojnika. Oru`je je nabavljano na crnom i na otvorenom me|unarodnom tr`i{tu, a pla}ano iz sredstava male privrede, {verca i preprodaje droge, kao i prilozima albanske dijspore.. Navodno su pripadnici specijalnih snaga Kosova obu~avani u logorima (dva) oru`anih snaga Albanije, nedaleko od gradova Kuke{ i Tropoja.

Kosovski Albanci su od tada ra~unali na pomo} zapadnih saveznika, ta~nije SDA - a. Ova nada je zasnivana na izjavi D`ord` Bu{a, predsednik SAD, datoj nakon Milo{evi}evog izbora, u decembru 1992 godine, za predsednika Srbije. Bu{ je poru~io Milo{evi}u da ne dopusti da se rat pro{iri na Kosovo, jer }e "Sjedinjene Dr`ave, u slu~aju sukoba na Kosovu, izazvanog srpskom akcijom, biti spremne da primene vojnu silu protiv Srba na Kosovu i u samoj Srbiji".

Tokom 1994 godine, medju kosovskim Albancima, širilo se uverenje da će Kosovo buknuti, a da Rugovina politika "gandijevskog" otpora i delovanje paralelne vlade omogućuju vlastima Srbije da kontrolišu Kosovo i da, nasilnim sredstvima, podstiču iseljavanje kosovskih Albanaca.

Ovo uverenje je proizvodila napetosti i unutar DSK, ali i u drugim partijama, naročito u Seljačkoj i Liberalnoj partiji. U jesen 1994, začinje se raskol između "tvrde linije" (oko potpredsednika Hidajet Hisenija, koja se zalagala za nezavisnost Kosova, i "umerenjaka" (oko potpredsednika Fehmi Aganija), koji su prihvatili kao prvi korak i autonomiju unutar Jugoslavije. Bio je to prvi javni sukob unutar DSK od njegovog osnivanja. To je i doba prvih tenzija između Bujara Bukošija, člana DSK i predsednika vlade u egzilu i Rugove, Predsednika Republike Kosova. Ovaj sukob je diktiran rivalstvom oko uticaja. Naime, na Kosovu Rugova je, preko svojih savetnika, vladao - upravljao institucijama "paralelne vlasti". Bukošij je raspolagao sredstvima dijaspore i strane pomoći, ali, istovremeno, bio i pod uticajem dijaspore to jest radikalnijeg krila DSK i drugih partija.

U bitim, bila je to najava nezadovoljstva nepostojanjem političkog pluralizma u albanskom pokretu kao i monopolum nad Kosovom koje je uspostavila DSK.³ No, glavni problem je bio da DSK nije imao jasnu strategiju.

Sa formiranjem Parlamentarne partije (1991), na čijem čelu je Veton Suroi, potom Bajrum Kasumi i od 1996. Adem

---

³ Zapravo, DSK je u potpunosti ovladao paralelnom državom i nacionalnim pokretom kosovskih Albanaca. DSK je učinio sve što mogao da marginalizuje druge političke partije. Kao ustupak predviđavanju nekih manjih partija, DSK je pristao da učestvuje u osnivanju Saveta političkih partija Kosova (SPPK) koji je trebalo da olakša koordinaciju albanskih političkih partija, a u cilju stvaranja Pokreta za nacionalno oslobođenje. Međutim, DSK je iskoristio i SPPK za zadobijanje inostrane podrške za sopstveni program.

Demači, sukob sa Rugovom i sa Skupštinom Kosova koja je pod kontrolom DSK je sve otvoreniji. Rugova će od tada pribeći blokadi vlade i skupštine Republike Kosova i izbegavanja novih skupštinske izbore⁴.

Situacija na Kosovu je postala izrazito konfliktna 1995 godine. Posle nasilne reintegracije Krajine u Hrvatsku, u Srbiju stiglo je oko 200.000 Srba iz Hrvatske. Iako je svega 6.000 do 7.000 izbeglica poslato na Kosovo, DSK je dramatisovao to pitanje. "Tvrdi linija" u DSK i druge, male partije su pak to iskoristile za pojačavanje kritike Rugove zbog "mirenja sa etničkim čišćenjem Kosova", tražeći radikalizaciju, odnosno "dinamizaciju" politike.⁵

Kada je, u Dejtonu postignut sporazum, međunarodna zajednica je potvrdila svoju privrženost opredelenju za rešavanje srpsko-albanskih odnosa na Kosovu u okviru Srbije i krnje Jugoslavije. Nezavisnosti Kosova nije bilo ni pominjana, a ukidanje sankcija Ujedinjenih nacija protiv Srbije i Crne Gore nije uslovljeno rešenjem statusa Kosova.⁶ Mnogi Albanci su poruka iz Dejtona shvatili kao: Opredelenje za nenasilni otpor nije donelo nikakvu korist!

Otpočelo je intenzivnije preispitivanje političkog stava. Uestalo je odbacivanje Rugovine politike, a sve više se slušaju poruke Adema Demaćija i Redžepa Đosje. I jedan i drugi jasno su izrazili stav, koji je delila većina kosovskih

---

⁴ Kosovski parlament nikada nije konstituisan, a novi parlamentarni izbori, planirani za 24. maj 1996.godine, nisu održani.

⁵ "Dinamizacija" političke scene Kosova je posebno tražio Adem Demaći koji tada vodi Kosovski odbor za ljudska prava, da bi ubrzo prešao na čelo Parlamentarne partije Kosova.

⁶ Kasnije je Saveta bezbednosti UN izraziti svoju saglasnost da zadrži "spoljni zid" sankcija dok Beograd ne počne ozbiljno da se bavi kosovskim pitanjem.

Albanaca, da Rugovina politika za pet godina nije ništa postigla.

Na Kosovu je, 1996. godine, bilo više od 15 albanskih političkih partija. Usitnjavanjem albanskih stranaka došlo je do međusobnih rasprava, svađa i napada. Međutim, ipak, preovladavao je stav da je potrebna radikalna demokratizacija političkog života na Kosovu. Rukovodstvo DSK je kritikovano zbog nedostatka kreativnosti, sklonosti da monopoliše vlast i držanja albanskog pokreta u čvrstim birokratskim stegama, bez mnogo prostora za kritike i dijalog. U kritici su prednjačili Adem Demači⁷ i njegova Parlamentarna partija.

U stvarnosti DSK je i dalje uživao znatnu podršku u narodu, a od sebe je otulio one disidentske krugove koji su pokušavali da razviju alternativne strategije.

ALBANSKE SVADJE, RAT I PORAST UTICAJA “VOJNOPOLITIČKOG BLOKA”

Javno su kosovski Albanci poricali da će događaji u Albaniji imati uticaja na njihovu borbu, privatno su mnogi od

---

⁷ Demačiji je “paralelnu državu”, opisavao kao karikaturu i utočište “dobroplaćenih birokrata”. Demači je zagovarao aktivne oblike otpora, “veći pritisak” ali se uzdržavao od otvorenog pozivanja na oružanu borbu.

njih izražavali zabrinutost da će nemiri u Albaniji njihovu političku borbu učiniti još težom.⁸

U stavovima prema Zemlji - matici pokazale su se jasne podele između onih koji su podržavali način na koji Beriša rešava problem i onih koji su podržavali zahteve albanske političke opozicije.

Jedan od ishoda rasula u Albaniji bilo je obnovljeno nastojanje Amerike da kosovski Albanci odustanu od svojih planova za održavanje "paralelnih" parlamentarnih izbora, zakazanih za 24. Maj 1997. Sam Rugova je optuživan iz Albanije, od Sali Beriše, a i od političkih protivnika na Kosovu da se stavio na stranu opozicije u Albaniji predvođenu socijalistima time što se založio za novi ustav i nove parlamentarne izbore u Albaniji.⁹

OVK je sve više jačala i učestala sa napadima na policiju i na Albance za koje se verovalo da su "kolaboracionisti" (DSK ih je nazivao "ljudima srpskog

---

⁸ U martu 1997 godine, nestabilna situacija na Kosovu, bila je u senci anarhije i haosa u Albaniji, podstaknutih besom građana izazvanim propa{}u investicionih {ema visokog rizika ~ime je gotovo svaka porodica ostala bez te{ko ste~ene u{televine. Ose}aj bezna|a i strepnje koji je obuzeo kosovske Albance iskazivan je, u uvodniku "Zeri", dramati~nim re~ima "Nema nade, zla kraljica bezna|a i haosa zagospodarila je albanskom du{om.

⁹ Neki posmatra~i na Kosovu verovali su da Rugova `eli da raskrsti sa Beri{om koji je, po{to se razi{ao sa Amerikancima, zagovarao radikalizaciju albanskog pokreta na Kosovu. Tako je pred kraj 1996. godine, propagandna ma{inerija albanskog re`ima upadljivo je smanjila svoju raniju bezrezervnu podr{ku Rugovi i stala na stranu Dema}ija.

režima"), posebno na one koji su ušli u SPS.¹⁰ OVK je javno zahtevala od Albanaca da joj pruže finansijsku podršku. Mladi i militantniji deo kosovskih Albanaca opredelio se da podrži stavove poput "oružjem morati sebi da prokrče put za izlazak iz Srbije" ili će zauvek ostati "porobljena" manjina unutar nje.

U DSK sukob kulminira u jesen 1997. Na jednoj strani je gurpa oko Hisenija koja će i napustiti DSK, a na drugoj grupa oko Fehmi Aganija i Edite Tahiri, tadašnjih potpredsednika, koji se "povlače" na mesto Rugovinih savetnika (Agani za unutrašnju politiku, a Tahiri za međunarodne odnose). Inače, Edita Tahiri je jedan od značajnijih činilaca kohezije oko Rugove, a posle ubistva Aganija, dakle sada i u neposrednoj budućnosti, i najznačajniji.

Za mlade posebno "atraktivni" postaju Parlamenta partija Demačija kojoj pristupa i Arban Kurti, organizator studentskih demonstracija povodom ne ostvarivanja ugorvoa Rugova Milošević o obnovi školstva. Zaitim, Unija demokratskog albanskog pokreta i sam OVK.

OVK se nastavlja na "marksističko – lenjinističke" grupe otpora koje su delovale osamdesetih godina, ali OVK posebno "osvežavaju" mladi Albanci nezadovoljni stanjem na Kosovu i Rugovinom "gandijevskom" politikom. Od kraja 1997, i do kraja februara 1998 godine, OVK se ubrzano naoružava i otvoreno poziva u oružanu borbu za nezavisnost Kosova.¹¹

---

¹⁰ Jedan, iako mali, segment kosovskih Albanaca postepeno je počeo da se vraća u glavne tokove, ekonomski i građanski život Kosova kojim su dominirali Srbi.

¹¹ Dobrovoljci, oružje i novac posebno dolazi od albanske dijaspore u Nemačkoj i [vajcarskoj. Među njima su i bivši oficiri JNA i Teritorijalne odbranem, iz period pre 1989 godine, koji se stavljaju na komandna mesta.

Uticaj OVK se širi među Albancima Kosova i menja odnos političkih snaga. S rasplamsavanje albanske pobune, nakon dreničkih događaja (oružanih sukoba, razaranja sela, ubijanja čitavih porodica i pokretanja talasa izbeglica)¹² promovisala je OVK u “pokret kome se treba pridružiti”. Za srpsku stranu i međunarodnu zajednicu OVK postaje politički činilac koji bi trebalo uključiti u pregovarački proces. Jačanje OVK je, sa svoje strane, krunjilo uticaj Rugove i DSK. U početku raste uticaj A. Demaćija, a kasnije Tačija. Međutim, i dalje, barem za Miloševića i zapadne diplomate, Rugova ostaje “Vodja Albanaca sa Kosova”. Međutim, od tada do danas Rugova je Vodja ne toliko iz svoje pozicije i snage koliko iz nemoći drugih albanskih političkih vodja.

Tokom posredničke misije Hila i Holbruka, od kraja 1997, tokom 1998 i početkom 1999 godine, ametruto je, pre svega od SAD, pitanje “nepostojanja relevantne albanske pregovaračke adrese”. Zapravo, SAD je nastojala da “konstituiše albanski pregovarački tim” koji je trebalo da održi Rugovu ali i da mu nametne “kontrolni paket”.¹³

U OVK najjače figure se Sulejman Selimi, Komandant Glavnog štaba OVK koga nasledjuje general Vojske

---

¹² Reakcija vlasti na terorističke je bila brutalna i usmerena prema civilima. Tako je 28 februara 1998 godine, došlo do prekomerne upotrebe sile, ubistva civila, rušenja čitavih sela i etničkog čišćenja Dreničkog kraja.

¹³ Pri tome se zanemarivalo da takvi “timovi” najviše nemogu da garantuju implementaciju postignutog rešenja kao i da je isti problem postojao i sa “srpskom stranom”. Zapravo, međunarodna zajednica je negirala stvarni politički odnos snaga u SR Jugoslaviji kao i njene ustavne odnose i pregovarala isključivo sa Miloševićem.

I jedna i druga greška, uz pogrešnu strategiju “indirektnih razgovara”, pokazala se kao najsigurniji put za prevodjenja političkog u oružani sukob.

Republike Hrvatske Agim Ceku koji postaje Načelnik general štaba OVK.¹⁴

Cekuov zadatak je pre svega da uvede red i smanji sukobe, podele i nekoordiniranost komandi unutar OVK, ali i da je pripremi za prevodjenje u stanje snaga bezbednosti Kosova, po uspostavljanju prelaznog rešanja statusa Kosova.

U početku, sredinom 1998 godine je za političkog predstavnika OVK imenovan Adem Demači i njegova partija i to da bi se pokazala jasna linija razgraničenja sa Rugovom. Ovakav OVK je brzo stekao podršku lokalnog stanovništva.¹⁵

Kada je SAD ponudila da NATO dodju kao “snage održanja mira” i garantovanja autonomnog statusa Kosova, Demači će se usprotiviti toj ponudi i odluska u Rambuje smatrajući ga “poptunom kapitulacijom OVK”. To će uticati i na odbijanje Albanaca da prihvate ugovor iz Rambujea.

Mnogi Albanci pa i komadanti OVK smtrali su da će Demačljeve “iluzije” odvesti kosovske Albance u ponor. To će dovesti do toga da, vremenom, Demačlja potisne Hašim Tači, politički direktor OVK. Razlog za to je bio i u Demačijevoj tvrdoči u zagovaranju koncepta Balkanije i u odnosu prema NATO i SAD. Istovremeno, on je delovao i protiv napora medjunarodne zajednice, vlade Albanije i

---

¹⁴ Ceku je istaknuti oficir Hrvatske vojske, kao i gweneral Rami Ademač i drugi Albanci - oficiri Hrvatske Vojske, koji su se pridru`ili OVK, pro{ao je obuku u NATO. Naro~ito, vezano za akciju “Oluja” odnosno etni~ko ~i{}enje Srba iz Knina (Hrvatske).

¹⁵ Medjutim, SAD su tada ispoljile rezerve prema OVK sumnji~iji je za saradnju s Osama Bin Ladenom. Tako je Robert Gelbart OVK nazvao “teroristi~ka organizacija”, a Holbruk }e govoriti o “Ho [i Minovom put” za doturanje oru`ja za OVK iz Albanije. Ovaj odnos }e se, kasnije, usled sve otvorenijeg konfrontiranja SAD i NATO sa Milo{evi}em pretvoriti u saradnju. Izgleda da je ta prekretnica bila susret Holbruka sa vodjama OVK u Juniku.

samih albanskih vodja, posebno ojačalih početkom januara 1999 godine, da se ostvari tesna politička saradnju Rugove, Demaćija, đosje, Hisenija i Tačija, a u cilju ostvarivanja proklamovnog credo-a “jedna nacija, jedan glas”.

IZGLEDI ZA BUDUĐNOST

Aprila (3) 1999 godine rukovodstvo OVK u pozivu na dogovor iz Rambujea, u Tirani, formira u svoju vladu u egzilu. Prdesednik ove vlade je Hašim Tači dotadašnji politički direktor OVK, a potresednici su Hidajet Hiseni (UDAP), Bajram Kasumi (Parlamentarna partija) i jedno prazno mesto za predstavnika DSK. Vlada se obavezuje na borbu za “oslobodjenje” Kosova odnosno za odvajanje od Srbije. To je druga vlada kosovskih Albanaca u egzilu. Početkom devedesetih godina formirana je vlada Bujar Bukošija, koja je okupljala samo članove DSK.

Tači ističe da je njegova vlada sastavljena na osnovu ugovora u Rambujeu i da je kao takva i potvrđena od medjunarodnih predstavnika koji su prisustvovali razgovorima u Rambujeu i u Praizu. Po Tačiju, OVK je prihvatio Rambuje kao dobru polazišnu tačku. Zato cilj OVK nije militarizacija Kosova, već stvaranje razvoj građanskog društva, prevodjenje mnogih pripadnika OVK u snage bezbednosti (Nacionalna garda Kosova) i njihovo integrisanje u građansko društvo. Ovim stavom Tači pokušava da odbaci prisutne ocene, u medjunarodnoj zajednici, o OVK kao “jezgru islamskog fundamentalizma”. Možda se ove ocene prestroge u poglede ideološke orijentacije, ali je nesporno da postoje opretnivne veze, kao i uključenost u jedinice OVK, kao instrukturi ili kao komandanti i borci i islamskih terorista kao što su oni oko Osman Ladina. Osnovni zadatak ove vlade po Tačiju je stvaranje jedinstvenog političkog fronta svih Albanaca Zato, on poziva

i Rugovu na susret, podesčajući ga da je i on prihvatio sporazum iz Rambujea kao i da je mesto DSK u vladi slobodno. No, istovremeno on zamera Rugovi da ne deluje an programu nacionalnog pokreta Kosova već DSK. Zapravo, Tači nastoji da pkaže da je njegova vlada realizacije ideje “Nacionalnog saveta bezbednosti” o kojoj je javno govorio i albanski premijer Pandeli Majko, a koju podržavaju i SAD.

Izmedju ove dve vlade su započeli žestoki sukobi. Argumenti kojima predstavnici Bukošijeve vlade osporavaju novu vladu su: prvo, Tači je prekršio dogovor političkih stranaka verifikovan i u Parizu, drugo, njegova vlada ne okuplja sve stranke i, treće, OVK predstavlja manji deo Albanaca sa Kosova. Istovremeno se ističe da je Bukošijeva vlada legalno izabrana u parlamentu Republike Kosova, da predstavlja sve stranke i da peredstavlja većinu albansko društvo. Bukošići kao stav svoje vlade ističe zahtev da se Albanci vrata na Kosovo samo ako tamo budu NATO i SAD.

Naoružani Albanci, na Kosovu i u izbgelištvu u Albaniji, nisu lišeni podela izmedju lokalnih komnadata OVK i pripadnika Oružanih snaga republike Kosova iz koje stoji valaad Bujar Bukošija,

Unutar izbeglih Albanaca, naročito onih koji su u Makedoniji Rugova uživa i dalje poverenje. Medjutim, istovremeno, se zahteva da Tači, Rugova i svi drugi političari nadju “zajednički jezik”. Sednica Predsedništva DSK, održana u maju, u Tetovu, potvrdila je Rugovu kao Predsdnika DSK.

Medju Albancima koji su ostali na Kosovu vrlo je malo istaknutih i uglednih političkih i intelektualnih lidera. Oni su u

takvim životnim uslovima da su isključeni iz političkog života. Oni su pod strogom kontrolom obe strane (vojske i policije ali i same albanske populacije, kao i OVK, a i izbeglica). Među njima je i Adem Demači koji se oglasio tek krajem maja prilično "tvrdim stavom" prema Zapadu i SAD. Među Albancima, na Kosovu, osim OVK druge stranke ne deluju, a "lojalne stranke" poput Kosovske demokratske inicijative simuliraju političku aktivnost i to u uskom okviru "borbe protiv separatista" i "albanskog protivljenja humanitarnoj katastrofi prouzrokovanoj NATO bombardovanjem" su bez ikakvog uticaja u stanovništvu, te i bez perspektive.

Među Albancima u egzilu dolazi do radikalizacije političkog života i sukobljavanja između vlade koja je, u pozivu na dogovor iz Pariza, formirana oko Tačija i vlade Bokošija. U poslednjim danima, u sukob se uključilo i Predsedništvo DSK u egzilu, a u nastojanju da amortizuje negativne efekte pada Rugovinog rejtinga kao i da povрати svoj uticaj među Albancima. No, sigurno je da će albanska strana dočekati kraj rata homogenizovana oko antisrpskog stava i opredeljenja i stava da se, što pre, okonča privremeno stanje i to potpunom nezavisnošću Kosova.

Ugled i uticaj dr Ibrahima Rugove koji, mada je pozvao svoje sunarodnjake da napuste Kosovo, ostaje u Prištini je bio znatan. Međutim, Rugovin autoritet se od mnogih dovodi u pitanje posle potpisivanja "izjave o saradnji" sa Miloševićem.¹⁶ Međutim, odlaskom u Italiju, Rugova je uspe da delimično obnovi rad DSK, kontakte sa delom intelektualne elitom u izbeglištvu, sa stranim državljanima i predstavnicima međunarodne zajednice. Rugovi očigledno

---

¹⁶ Zapravo, među Albancima, posebno onima koji su pod uticajem "vojno-političkog krila" je široko rasprostranjeno uverenje da Milošević nastoji da, uz prinudu, iskoristi Rugovu za nametanje njegovog modela samouprave i privremene autonomije Kosova

nastoji da što više ojača pre susreta sa Tačijem čiji je uticaj porastao, a čija vlada uživa podršku Tirane i SAD odnosno NATO-a.

Verovatno je da će prethodno Rugova izmiriti svoje odnose sa Bukošijem.

No, očigledno je da su rat i naročito izbegništvo stvorili nove okvire za političko delovanje medju kosovskim Albancima. Zavisno od političkog rešenja za Kosovo zavisiće ui brzna i broj povratnika kao i obnova političkog života. No, jedno je izvesno da kosovski Albanci spadaju, ubuduče, pod politički i ostali uticaja NATO-a i SAD.

Najverevotnije kompromisno rešenja neće do kraja zasdovoljiti nikoga, naročito ne najradikalnije grupe unutar OVK. S toga je moguče sledeće:

- nastavak i pordubljavanje političkih sporova kao i nastojnaje izgrdanje nove strategije albanskog pokreta;
- izdvajanje najradikalnih grupa i njihov prelazak na terorističke metode borbe.

Beograd, 02. 06. 1999.